

(ק' 10/100 כ"ו - 50)

[מלך הנזיר על כס - ר"ב רמב"ן מלאכה]

מעשה בר' אליעזר וכו', בתוספתא סוף פסחים שנינו: חייב אדם לעסוק בהלכות פסח כל הלילה אפי' בינו לבין בנו אפי' בינו לבין עצמו אפי' בינו לבין תלמידו. מעשה ברבן גמליאל

כי אדם אשר געשה לו נס הרי הוא מרבה לספר וטאריך בפרמי המאורע הנפלא, לא כן אם מספרים טמה שאירע לאחר שמקצרים בפרטים ומזכירים רק לפעמים בהזדמנות, ובכן הטובה לספר ביצ"ט הרי זה האיש משובח כי

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן

זה יורה שגם הוא היה כתובם וננאל עמהם (הגאון ר"ש קלובר זצ"ל): עד

השחר [הגכיהו מלפניהם ונועדו והלכו לזן לבית המדרש, אמנם התועדות ר' אליעזר ור' יהושע וראב"ע ור' עקיבא ור' טרפון לא נמצא במדרשי רז"ל שלפנינו ובטח הוזכרה במכילתא קדומה שלא הגיעה אלינו, והנה גופא דעובדא שאיתרמי כל הני רבוותא לעיירה קטנה זו מפליאה מאוד, הגרצ"ח בהגהותיו לסנהדרין (ל"ב ע"ב) תמה איך יתכן שר' אליעזר היה מהמסובין בבני ברק הרי מקומו של ר' אליעזר היה בלוד, ור"א עצמו הוא האומר משבח אני את העצלנים שאין יוצאין מבתיהן לרגל וסוכה כ"ז ע"ב] אי"כ איך הלך לבני ברק וצעיג עכ"ל:

אמנם הנה מצינו שרבן גמליאל והזקנים היו באין בספינה בערב פסח עיין מעשר שני פ"ה ותוס' ב"מ (י"א סע"א) ד"ה עישור, שידענו שרבן גמליאל וזקני דורו הפליגו הרבה פעמים למדינת הים לצרכי תקנת ישראל עיין ירושלמי סנהדרין פ"ז הי"ג שמור"ר פ"ל דב"ר פ"ב, בבלי סוכה (כ"ג ע"ב) עבודה זרה (נ"ד ע"ב) הוריות (י' ע"א) ועוד. ויתכן שבאותו ערב פסח עלו היבשה דרך יפו ושבתו החג בבני ברק שאצל יפו וע' יהושע י"ט מ"ה - מ"ו מקום דירתו של ר' עקיבא וע' סנהדרין ל"ב ע"ב ובכ"מ שנסע עמהם יחד בספינה ראה מעשר שני שם, וחגגו אצלו כל גדולי הדור ליל התקדש החג:

אולם רבן גמליאל הנשיא יתכן כי אם שהיה באותו מקום לא היסב עמהם יחד יען שבפניו לא היו יכולים להסב בהותו דנשיא וע' או"ח סי' תצ"ב ובמקורות, וזה שהדגיש בעל ההגדה באמרו מעשה בר"א וכו' שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרין וכו' שכיון שלא היה רבן גמליאל רבם עמהם יכלו להיסב דאלו בפניו לא היו רשאים, אבל ר' אלעזר בן עזריה הרי חברים היה לכן שפיר יכלו כולם להיסב, וזהו שהדגישו מעשה וכו', והיו מסובין בבני ברק לכן יכלו כולם להיסב:

וכדרך ההיסבה שהגדול מיסב באמצע שני לו למעלה הימנו שלישי לו למטה הימנו וברכות מ"ז ע"ב היסב או ראב"ע הריש מתיבתא באמצע ולמעלה ממנו ר' אליעזר ור' יהושע ולמטה ממנו ר' עקיבא ור' טרפון, כדמצינו ביבמות (ט"ז ע"א) שראב"ע נכנס לפני ר"ע אם כי הוא היה הצעיר שבכולם, בעוד שעל ר"ע אמר ר' דוסא אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו, הנה תמה בשמעו כי יש לו בן לעזריה חברנו, כלומר בן שכבר ימנה בין ראשי חכמי הדור, ואך לפי שנתמנה נכנס ראשון זיין תוס' כתובות (ק"ה ע"א) ד"ה דחשיבי, וכן מצינו במכות כ"ד סע"א וכבר היו רבן גמליאל ור' אלעזר בן עזריה ור' יהושע ור' עקיבא מהלכין בדרך וכו' שנקטו בדיוק בראש הנשיא אחריו הריש מתיבתא ותכם הועד ואחריהם ר' עקיבא זקן הדור, וכן בהזדמנות זו היסב ראב"ע באמצע, ומובן שבכגון דא כשהוצרכו להפליג לצורך טובתן של ישראל לא שיבת ר"א העצלנים, וכשעלו בערב החג דרך נמל יפו ולא הספיק עוד לבוא לביתו לליל חגג גם הוא יחד עם חבריו בבני ברק:

אני יתכן שהיה פסח זה אחרי המאורע הגדול של „בו ביום“ ביבנה, שהיה בחודש כלה בזמן הכניסו הגדול, ולכן נקטו והיו מספרים ביצ"מ כל אותו הלילה, בטוי מקובל לבו ביום, וכאמור אחרי שנתמנה ראב"ע הסיב באמצע, ויונח מה שנסדר אחרי זה אמר ראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה וכו' ובנוסח ההגדה שברמב"ם ובשבלי הלקט השלם הגירסא אמר להם ראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה וכו' דכולה חדא ברייתא היא, שראב"ע אמר זאת אחרי שישבראש ואהדרי

ליה תמני טרי דרי חירותא כמפורש בכרכות (כ"ח ע"א):

שהיו מסובין בבני ברק, האברבנאל בזבח פסח כותב בני ברק שם מקום והיו ממשפחת המן ונתגייירו, והנה יסודו בגמ' סנהדרין (צ"ו ע"ב) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, אולם כבר הבאתי בהגהותי לס' חסידים סי' תתרי"ט מבעל הטורים פ' חצוה כ"ח ז' אל שני קצותיו שמבואר כי היתה לפניו הגירסא בגמרא שם מבני בניו של נעמן למדו תורה וכו', וזה מתאים להתחלת הסוגיא ת"ר נעמן גר תושב היה וכו', ומיושב בזה אשר תמהו איך אפשר שמזרע עמלק ידבק בשכינה הן מבואר במכילתא בפסיקתא ובתנחומא עה"פ כי יד על כס יה שנשבע הקב"ה בכסא כבודו שלא יקבלו גרים מעמלק ע' עין זוהר להגהות"א מערכת ג' אות גרים, ות"ל שזכיתי לקיים מצות מחה תמחה את זכר עמלק:

ולא

**בן עזריה ורבי עקיבא ורבי מרשון, שהיו מסובין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית:**

אמר

עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן ק"ש של שחרית, יעוין בסה"ק סדרו של שבת שורש השביעי ענף א' עלה מ"ז שכתב כי בעת האהבה והרביקות והתשוקה באמת כבורא ית' אז נתבטל מציאת האנושי מכל וכל ולא שייך אז אפ"ל לקיים התורה מרוב התשוקה ורביקות כבוראו ית' כדרך האב ובנו יחידו החביב עליו למאד כשלא היו בהתראות פנים יחד שנים רבות ואח"כ תיכף בעת ראיית פנים זה לזה נעשה החיבוק והנשיקה עזה כמות אהבה בכללות נפשם זה לזה וכל שאר החושים נתבטלו או מהם כבעת מיתה כו' ואך כשהיה תמיד בבחינה זו אין תורה כי לא יוכל לקיים אז שום מצוה או לימוד התורה כי יצא מנדר אדם וע"כ המביע הוא ית' להיות האדם נפסק ונופל מרוב אהבה זו ואז יוכל לקיים את התורה וכו' עכ"ל הסדרו של שבת, והרה"ק מוהרמ"ם מוויטפסק וצ"ל בפרי הארץ פ' תולדות כתב בזה"ל זהו שאר"ל שיתבטלו הפצות לימות הפשיט כי טלאה הארץ דעה את ה' ויהיה להם תורה אחרת, מן החוקים יהיו מצות, וכשהולך מחיל אל חיל והיה רק למעלה למעלה עד שיגיע אל שורש כל התורה והמצות שהוא אנכי ה' אלהיך אחרות פשוט א"ס בעטמו סם תרפנה בנפשי כל המצות והחוקים וכולם בטלים שהרי הוא ביטול היצו"ר וכו' עיי"ש, והנה כשנודמנו יחד גדולי עולם שרפי קודש אלו ר' אליעזר ור' יהושע ראב"ע ר' עקיבא ור' מרשון והיו מספרים ביצ"מ בביטול הישות והתדבקות בחי עולמים שורש כל התורה והמצות, נתקרב אצלם עת אשר הוא לא יום ולא לילה, וכמבואר

בריה קאים ומפרש מילי דרזא דחכמתא והוו אנפוי נהירין כשמשא ומלין מתבדרין ומאסין ברקיעא יתכו תרין יומין דלא אכלו ולא שתו ולא הוו ידעין אי הוה ימא או ליליא, כד נפקו ידעו דהוו תרין יומין דלא טעמו מירי וכו', וכ"ה

בריה קאים ומפרש מילי דרזא דחכמתא והוו אנפוי נהירין כשמשא ומלין מתבדרין ומאסין ברקיעא יתכו תרין יומין דלא אכלו ולא שתו ולא הוו ידעין אי הוה ימא או ליליא, כד נפקו ידעו דהוו תרין יומין דלא טעמו מירי וכו', וכ"ה